QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 26 ta' Ġunju, 2020

Numru 3

Rikors Numru 791/07TA

Valhmor Borg (Import/Export) Ltd (C3062)

vs

Slais Co. Ltd.

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors maħluf tas-Soċjetà Attrici ppreżentat fl-24 ta' Lulju 2007 u maħluf fl-istess data minn David Borg in rappresentanza tal-istess Soċjetà Attriċi li permezz tiegħu talbet is-segwenti:-

"1. Fit-2 ta' Settembru 2006 l-esponenti ordnat mingħand is-soċjeta` intimata *circa* tlettax (13)-il tunnellata ta' laħam għall-prezz ta' ħames Liri ta' Malta u ħamsa w erbgħin ċenteżmu (Lm5.45)-il kilo. Din il-merkanzija kellha tiġi importata mill-Brazil u kellha tkun konformi mal-liġijiet u r-Regolamenti Maltin u Ewropej sabiex tkun tista' tinbiegħ f'Malta. Il-partijiet ftehmu dwar din l-ordni u dwar it-termini tal-pagament hekk kif jidher mid-dokument hawn anness u mmarkat Dok. 1;

2. Sussegwentement fl-20 ta' Diċembru 2006, u skond l-imsemmi ftehim, is-soċjeta` esponenti ħallset lis-soċjeta` intimata depożitu fuq

il-konsenja miftehma ta' wieħed u għoxrin elf, mitejn u ħamsa u ħamsin Liri ta' Malta (Lm21,255)(Dok. 2);

3. Fit-22 ta' Jannar 2007 is-soċjeta` rikorrenti ħallset lil dik intimata s-somma ta' disgħa w erbgħin elf, ħames mija u ħamsa u disgħin Liri ta' Malta (Lm49,595) rappreżentanti l-bilanċ li kien fadal fuq il-prezz miftiehem (Dok. 4);

4. Fis-6 ta' Frar 2007 is-soċjeta` intimata ikkonsenjat lis-soċjeta` rikorrenti fis-sede tagħha Pinto Cold Stores, Marsa, il-merkanzija konsistenti f'erba' mija u tmienja u ħamsin (458) kaxxa li jiżnu biss disat elef, tmien mija u disgħa u tletin punt ħames kilogrammi li s-soċjeta` rikorrenti kienet ħalset għalih, u dan skond ma jidher mir-riċevuta hawn annessa u mmarkata Dok. 5;

5. Il-prezz ta' din id-differenza, ċioe il-prezz ta' tlett elef, mija u sittin pnt ħames kilogrammi (3160.5kg) ta' merkanzija, ġie debitament rifuż lis-soċjeta` rikorrenti u dan kif jidher minn Dok. 6;

6. Fit-13 ta' Marzu 2007, uffiċjali mid-Dipartiment tas-Saħħa, wara ispezzjoni tal-merkanzija in kwistjoni ġewwa l-*cold stores* tas-soċjeta` rikorrenti, issiġillaw u qabdu mitejn u tmienja u erbgħin (248) kaxxa, ċioe ħamest elef, wieħed u tmenin punt ħamsa w għoxrin kilogramma (5081.25kg) ta' laħam għar-raġuni li allegatament għandhom tikketti foloz (Dok. 7A). Din il-merkanzija għadha hekk maqbuda fil-*cold stores* tar-rikorrenti sa llum u kif jidher mill-anness Dok 10A is-soċjeta` rikorrenti hija projbita milli tiddisponi minnha;

7. Din ma kienetx l-ewwel darba li s-soċjeta` intimata kienet qed tagħmel negozju ta' dan it-tip f'Malta u taf x'tip ta' merkanzija tista' tiġi mportata u mibjugħa skont il-liġijiet Maltin u liema le;

8. Dan il-fatt ikkawża danni serji lis-soċjeta` rikorrenti peress illi, minbarra l-fatt illi ma setgħatx tbiegħ il-prodotti minnha mixtrija mis-soċjeta` intimata, kienet kostretta tixtri prodotti simili mingħand terzi bi prezz ogħla sabiex tkun tista tonora l-obbligi tagħha versu numru kbir ta' klijenti (Dok 10). Dan minbarra l-*cold storage fees* għall-ħażna tal-merkanzija in kwistjoni li għadha inutilment fil-*Cold Stores* tal-esponenti;

9. Bħala riżultat tal-inadempjenzi u/jew nuqqasijiet tas-soċjeta` intimata is-soċjeta` rikorrenti soffriet danni li jikkonsistu, *inter alia*, fil-prezz li tħallas mis-soċjeta` esponenti lil dik intimata għall-merkanzija in kwistjoni, fid-differenza fil-prezz għar-*replacement stock* li s-soċjeta` esponenti kellha tixtri mingħand terzi, u fil-*cold storage fees*, liema danni se jiġu kwantifikati fit-trattazzjoni tal-kawża, u li għalihom hija responsabbli s-soċjeta` intimata;

10. Interpellata sabiex tersaq għall-ħlas tad-danni kollha sofferti mir-rikorrenti, is-soċjeta` intimata baqgħet inadempjenti u għalhekk kellha ssir din il-kawża;

Tgħid għalhekk is-soċjeta` esponenti għaliex għar-raġunijiet premessi m'għandhiex din l-Onorabbli Qorti:

1. Tiddikjara li s-soċjeta` intimata hija responsabbli għad-danni kollha sofferti mis-soċjeta` rikorrenti kif premess;

2. Tillikwida d-danni hekk sofferti mis-soċjeta` rikorrenti;

3. Tordna lis-soċjeta` intimata sabiex tħallas lil dik rikorrenti d-danni hekk likwidati minn din l-Onorabbli Qorti.

Bl-ispejjeż u bl-imgħax legali mit-13 ta' Marzu 2007 kontra l-intimata li hija minn issa nġunta għas-subizzjoni."

Rat ir-Risposta maħlufa tas-Soċjetá Konvenuta ppreżentata fl-4 ta' Diċembru 2007 u maħlufa fl-istess data minn Raymond Falzon li permezz tagħha wieġbet is-segwenti:-

"1. Illi t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt kif jiġi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża.

2. Illi sabiex ġiet importata l-merkanzija lamentata, ossia dik konsenjata lis-soċjeta` rikorrenti fis-6 ta' Frar 2007, inġiebet Malta taħt id-dokumentazzjoni li kienet ġiet approvata mir-rappresentanti tad-Dwana u uffiċjali mid-dipartiment tas-Saħħa skond il-liġi.

3. Illi aktar minn ħames ġimgħat wara li saret il-konsenja lir-rikorrenti l-istess uffiċjali tad-dipartiment tas-Saħħa allegaw li din il-konsenja kienet affetta minn problemi fid-dokumentazzjoni relattiva li kienet tikkonsisti dwar informazzjoni rigward l-oriġini tal-merkanzija.

4. Illi din il-konsenja kienet parti minn erba konsenji lkoll ġew koperti mill-istess dokumentazzjoni, jew tip ta' dokumentazzjoni, u fl-ebda mument l-esponenti ġie avżat mill-Awtoritajiet konċernati ossia Dipartiment tad-Dwana jew Dipartiment tas-Saħħa li din l-informazzjoni relattiva kienet żbaljata.

5. Illi riferibilment għad-danni subiti jrid jiġi pruvat li effettivament is-soċjeta` rikorrenti batiet xi forma ta' dannu.

6. Għalhekk l-esponenti ma kienitx responsabbli għad-danni li allegatament ġew kawżati lis-soċjeta` rikorrenti u kwindi t-talbiet attriċi għandhom jiġu respinti bl-ispejjes kontra l-istess soċjeta` attriċi.

7. Salvi eċċezzjonijiet oħra permessi mil-liġi."

Rat l-avviż tat-22 ta' Frar, 2019 dwar l-assenjazzjoni ta' dmirijiet lill-Imħallfin ai termini tal-artikolu 11(3) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta, li bis-saħħa tiegħu l-kawża odjerna ġiet assenjata lil dina l-Qorti kif presjeduta meta kienet diġa mħollija għas-sentenza;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-dokumenti li ġew esebiti in atti;

Qrat ix-xhieda fil-kawża;

Rat il-verbal tal-udjenza tal-14 ta' Ottubru 2019 fejn il-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza.

<u>Punti ta' fatti</u>

1. Mill-provi fil-Qorti jirrizultaw is-segwenti fatti inkontestati li taw lok għal din il-pendenza u li huma ta' rilevanza ai fini tat-talbiet Attriċi:

A. Fis-sena 2006, erbgħa containers bi flett taċ-ċanga ġew importati f'Malta direttament mill-Brażil. Dan sar bil-mezz ta' żewġ kumpaniji ntermedjarji bl-isem Pampacarne Comercio, Iportacao e Exportacao Ltd, reġistrata l-Brażil, u WH Meat Products International UK Ltd, reġistrata l-Ingilterra. Id-dokumenti li ġew sottomessi mal-awtoritajiet għat-

trasferiment tal-erbgħa containers kienu kollha l-istess (ara xhieda tad-Direttur tas-soċjetá WH Meat Products Daniel Hayden a' fol 234).

B. Mid-dokumenti Dok DHA sa Dok DHC relattivi għat-tielet container preżentati (a' fol 225 sa 228) , kif ukoll mid-dokumenti relattivi għall-ewwel container preżentati (a' fol 130 u 131) , u dak relattiv għar-raba container a' fol 162 u 168 sa 175, jinstiltu s-segwenti fatti:

i. Il-kunsinnatur oriġinali li mmanifattura l-laħam f'dawn l-erbgħa containers kienet is-Soċjetá Brażiljana bl-isem Cooperativa Industrial De Carnes E Derivados De Goias LTDA (ara health certificates maħruġa mill-awtoritajiet Brażiljani a' fol 131, 162 u 228).

ii. Is-Soċjetá intermedjarja Pampacarne akkwistat dawn l-erbgħa containers laħam mis-Soċjetá fornitriċi Symbiosis Import Export Ltd (ara dokumenti a' fol 225 u 130) li mbagħad bidlet isimha għal Max Comercio e Exportacao E Produtos Agropecuarios Ltd (ara xhieda Daniel Hayden a' fol 238 kif ukoll il-*Bills of Lading* a' fol 227 u 168). Din tal-aħħar biegħethom lis-Soċjetá intermedjarja l-oħra WH Meat Products.

iii. Min-naħa tagħha s-Soċjetá intermedjarja WH Meat Products biegħet dawn il-containers lil numru ta' kumpaniji Maltin klijenti tagħha. Hija biegħet l-ewwel u r-raba container lis-Soċjetá Konvenuta Slais (ara dokumenti a' fol 130 u 131, kif ukoll a' fol 162 u 168 sa 175) u t-tieni lis-Soċjetá AMG company Ltd (ara Dok JAK 5 a' fol 147 u d-dokument

anness a' fol 152). Is-Soċjetá Konvenuta Slais kienet se tixtri wkoll it-tielet container iżda seħħila tikkanċella l-bejgħ u minflok idderiġiet lil WH Meat Products tirreġistra l-isem u l-indirizz tas-Soċjetá Attriċi bħala d-destinatarja aħħarija ta' dan it-tielet container (ara Dok DHA sa Dok DHC a' fol 225 sa 228, eżami u kontro-eżami ta' Daniel Hayden a' fol 234, 259, 274, 276, Dok 8 a' fol 20). Dan sar fuq direzzjoni tas-Soċjetá Attriċi stess (Ara xhieda fil-paragrafu 5 tal-affidavit ta' Kenneth Borg Caruana a' fol 50).

iv. Għalkemm is-Socjeta' Attriċi effettivament xtrat it-tielet container, jidher li s-Soċjetá konvenuta aġġixxiet bħala intermedjarja bejn is-soċjetá WH Meat Products u s-Soċjetá Attriċi għall-ħlasijiet effettwati u anke dawk rifużi minħabba xi diskrepanza fil-piż ta' laħam hekk konsenjat meta mqabbel mal-piż indikat fil-fattura (ara kontro-eżami Daniel Hudson a' fol 253 sa 256 u 266 sa 267).

Ċ. L-ewwel container daħal Malta fid-19 ta' Ottubru 2006. Saru l-verifiki tad-dokumenti neċċessarju u ttieħdu samples li intbagħtu barra għat-testijiet. Nelfrattemp dan il-container għadda *for free circulation* lis-Soċjetá Konvenuta (ara xhieda Kingswell a' fol 184);

D. It-tieni container u t-tielet container daħlu f'Malta fis-6 ta' Diċembru 2006 u fl-24 ta' Jannar 2007 rispettivament. Dawn ukoll ġew rilaxxati favur is-soċjetajiet rispettivi AMG Meats Ltd u s-Soċjetá Attriċi wara l-verifiki opportuni (xhieda Kingswell a' fol 184 u 185);

E. Ġara li fl-4 ta' Marzu 2007 ħarġu r-riżultati tas-samples li kienu ttieħdu minn fuq l-ewwel kontejner konsenjat lis-Soċjetá Konvenuta. Irrizulta li fil-laħam kien hemm il-preżenza tal-Chloramphenicol li hija sustanza projbita fl-Unjoni Ewropea. L-għada l-5 ta' Marzu 2007, il-*contact point* nazzjonali Malti li kien is-Sur John Attard Kingswell, għarraf b'dan lill-Kummissjoni tal-Unjoni Ewropea permezz tas-Sistema ta' Allarm Rapidu għall-Ikel u l-Għalf (Rapid Alert System for Food and Feed, RASFF) (ara Dok JAK 1 a' fol 126).

F. Il-Kummissjoni Ewropea minn naħa tagħha infurmat b'dan lil Awtoritajiet Brażiljani u l-kunsinnatur oriġinali li mmanifattura l-laħam, jiġifieri s-soċjetá Brażiljana Cooperativa Industrial De Carnes E Derivados De Goias LTDA. Jirriżulta li fis-7 ta' Marzu 2007, l-Awtoritajiet Brażiljani infurmaw li s-Soċjetá manifatturatriċi Brażiljana Gioas Carne ilha 'il fuq minn ħames snin ma tibgħat laħam f'Malta. Permezz ta' dikjarazzjoni maħruġa minnha fit-8 ta' Marzu 2008, din is-Soċjetá Brażiljana nfurmat ukoll, fost affarijiet oħra, li hija qatt ma esportat lis-Soċjetá Slais u li l-firma fuq il-health certificate maħruġ mill-Awtoritajiet Brażiljani hija falza (ara a' fol 131 u Dok JAK5 a' fol 151 u dokument a' fol 146). Fid-dawl ta' din l-informazzjoni, skattaw investigazzjonijiet kriminali marbuta man-natura frawdolanti taċ-ċertifikati (ara xhieda John Attard Kingswell a' fol 188).

Ġ. Min-naħa tagħhom l-Awtoritajiet Maltin fittxew li jirtiraw mis-suq lokali dawk il-konsenji laħam li sa dak iż-żmien kienu ġew importati u

rilaxxjati f'Malta b'din id-dokumentazzjoni ta' oriġini frawdolenti, inkluż għalhekk il-konsenja akkwistata mis-Soċjetá Attriċi. Din il-konsenja ġiet fil-fatt issiġillata wara spezzjoni li saret fit-13 ta' Marzu 2007 fl-imħażen tal-friża tas-Soċjetá Attriċi mill-uffiċċjali tad-Dipartiment tas-Saħħa Pubblika (ara dokument a' fol 17 u xhieda ta' Alistair Lowell a' fol 75 u Christine Attard a' fol 69). Sussegwentement permezz ta' ittra datata 4 ta' Mejju 2007 (a' fol 24) il-Ministeru tas-Saħħa bagħat jinforma lis-Soċjetá Attriċi bil-mezz tal-konsulent legali tagħha Dr. Bridgette Gafa' sabiex il-konsenja hemm issiġillatta tiġi distrutta taħt superviżjoni tal-Health Inspectors (ara wkoll xhieda tal-avukat Bridgette Gafa' a' fol 114). Din il-konsenja ġiet distrutta fil-mori ta' dawn il-proċeduri preċiżament fid-9 ta' Frar 2012 (ara rikors a' fol 247).

Ħ. Ai fini ta' kompletezza jingħad li r-raba u l-aħħar konsenja li kienet iddestinata għas-Soċjetá Konvenuta waslet f'Malta fil-15 ta' Marzu 2007. Din baqgħet miżmuma l-Port Ħieles u sussegwentement ritornata lura filwaqt, li s-Soċjetá Konvenuta ġiet rifuża s-somma kollha li kienet ħallset (ara xhieda John Attard Kingswell a' fol 189 kif ukoll eżami u kontro-eżami ta' Daniel Hudson a' fol 239 u 273).

<u>Punti ta' Liġi</u>

2. Il-Qorti tibda biex tosserva li sabiex tiskopri b'esattezza l-azzjoni magħmula mis-Soċjeta' Attriċi, kellha tispigola bejn ir-rikors kif

konfezzjonat u n-noti ta' osservazzjonijiet tal-partijiet, partikularment dik tas-Soċjeta' Attriċi.

3. Il-Qorti waslet għalhekk biex tifhem li permezz ta' din l-azzjoni, is-Soċjetá Attriċi qed titlob sabiex is-Soċjetá Konvenuta tiġi dikjarata responsabbli għall-ħlas tad-"danni kollha sofferti mis-soċjetá rikorrenti" minħabba "inadempjenzi u/jew nuqqasijiet" kuntrattwali tas-Soċjetá Konvenuta (premessa numru 9). Dawn id-danni "jikkonsistu, inter alia, fil-prezz li tħallas mis-Soċjetá Attrici lis-Soċjetá Konvenuta għall-merkanzija in kwistjoni, fid-differenza fil-prezz għar-replacement stock li s-Soċjetá Attrici kellha tixtri mingħand terzi, u fil-cold storage fees" (ara premessa numru 9).

4. Skont is-Soċjetá Attriċi, dawn in-nuqqasijiet kuntrattwali skaturaw meta "Fir-rapport ġuridiku bejn is-soċjetá attriċi u dik intimata falla wieħed mill-elementi ossija l-obbligu min-naħa tal-bejjiegħ li jikkonsenja oġġett u prodott għall-iskop li għalih inxtara u ċjoe li jinbiegħ fis-suq." (nota ta sottomissjonijiet para 11 a' fol 284). Is-Soċjetá Attriċi tinsisti li s-Soċjetá Konvenuta għalhekk aġixxiet bi ksur tal-"obbligu tal-garanzija li huwa insitu fil-kuntratt ta' bejgħ" (ara nota ta' sottomissjonijiet para 14 a' fol 285). Is-Soċjetá Attriċi tqis bħala kuntratt ta' bejgħ il-fattura maħruġa mis-Soċjetá Konvenuta (Ara a' fol 7 tal-atti proċesswali).

5. Pero' fil-paragrafi 18 sa 20 tan-nota ta' sottomissjonijiet (a' fol 286), is-Soċjeta' Attriċi kompliet targumenta li, bl-azzjoni qed titlob għall-

applikazzjoni tal-artikoli 1125 u 1135 tal-Kodiċi Ċivili. Isegwi għalhekk li skont is-Soċjeta' Attriċi l-azzjoni ġiet istitwita abbażi tal-prinċipji ġenerali li jikkontemplaw l-azzjoni għal danni riżultanti minn inadempjenza kontrattwali.

6. B'dana kollu għal darba oħra in tema tal-Istitut tal-Bejgħ f'paragrafu 14 tal-istess nota ta' osservazzjonijiet is-Soċjeta' Attriċi tgħid hekk: *"Għalhekk il-pern tal-kwistjoni marbuta mar-responsabilita hija essenzjalment din.* ***Jekk in-nuqas ir-rispett kwantu l-obbligu ta' garanzija li huwa insitu fil-kuntratt ta' bejgħ tiskatta ir-responsabilita' tal-bejjiegh*** *kwantu dan il-bejgħ bil-konsegwenzi anke indiretti li dan iġib miegħu u dan indipendentement minn kull konsiderazzjoni li ma jkoliex rabta diretta mar-rapport ġuridiku insawrat b'dak il-bejgħ."* (a' fol 285 u emfażi tal-Qorti).

7. Il-Qorti tistqarr li sabitha difficli sabiex tirrinkoncilja dawn iż-żewġt itruf ġuridiċi. Fl-istess nifs li qed jingħad li dan huwa bejgħ, tant li l-istess Soċjeta' Attriċi qed tinvoka il-garanziji tal-bejjiegħ, qed tittenta li tirriklama d-danni, mhux abbażi tal-provvedimenti tal-Istitut tal-bejgħ li għandu r-regoli partikulari tiegħu, iżda bis-saħħa ta' danni kuntrattwali fit-termini ta' dak li jipprovdu l-artikoli 1125 u 1135 tal-Kodiċi Ċivili.

8. Għalhekk qabel ma din il-Qorti timbarka biex tikkonsidra l-azzjoni kif pretiża mis-Soċjeta' Attriċi, ikun ta' utilita' li fid-dawl tal-ewwel

eċċezzjoni tas-Soċjeta' Konvenuta, teżamina jekk l-azzjoni pretiża hiex fil-fatt sostenibbli fid-dritt.

Konsiderazzjonijiet

9. Fid-dawl tal-punti legali fuq identifikati u tal-ewwel eċċezzjoni tas-Soċjeta' Konvenuta, u ċioe' li t-talbiet Attriċi huma infondati fid-dritt, din il-Qorti trid l-ewwel tistabilixxi l-estremi ġuridiċi tal-azzjoni kif esperita. F'dan ir-rigward, jrid ukoll jiġi innotat, li s-Soċjeta' Attriċi ma hiex tiddomanda l-ħall jew tħassir tal-kuntratt ta' bejgħ mertu ta' din il-Kawża u per konsegwenza r-ritorn lura tal-oġġett mixtri lill-bejjiegħ u r-radd lura tal-prezz lix-xerrej. L-anqas ma hi qegħdha titlob iż-żamma tal-oġġett bi tnaqqis fil-prezz.

10. L-anqas ma hi tattakka l-bejgħ per se, abbażi ta' raġunijiet fid-dritt apparti dawk prospettati mill-Istitut tal-bejgħ, bħal per eżempju l-vizzju tal-kunsens, b'dana kollu trid ħlas tad-danni. It-talbiet Attriċi huma unikament vinkolati mad-danni. Issa fost id-danni li qed titlob hemm inkluż ir-radd kollu tal-prezz, id-differenza fil-prezz li ħallset lil terzi biex xtrat materjal ieħor u kumpens tal-istorage tal-laħam inkwistjoni sal-jum li ġew distrutti. Fi ftit kliem, is-Soċjeta' Attriċi, fit-talba tagħha għad-danni hemm ċelat il-prinċipju tar-*restitutio ad integrum* li jista' biss iseħħ meta jintalab il-ħall jew xoljiment ta' kuntratt (ara artiklu 1209 tal-Kodiċi Ċivili). Kif josservaw anke l-awturi "*La resoluzione comparta, per un verso, la restituzione del prezzo, nonche' l rimborsi delle spese e peri pagamenti legittimamente*

fatti per la vendita, per un altro la restituzione della cosa purche questa non sia perita a' causa dei vizi..." (**Il Sistema Guridico Italiano. L. Bigliazzi Geri et, Vol lll, pg 324 Ed.Utet 1995**). Issa fil-kaz inkwistjoni mingħajr ma qed tintalab ir-risoluzzjoni xorta qed jintalbu l-konsegwenzi ġuridiċi tagħha.

11. F'dan l-istadju l-Qorti tagħmel ukoll osservazzjoni oħra ta' rilevanza inkwantu jirrigwarda l-vertenza mertu ta' din il-Kawża. F'dan ir-rigward tagħmel referenza b'mod estensiv għas-**Sentenza Ray Pace et vs SN Properties Limited et datata 28 t'Ottubru 2005**. F'din is-Sentenza l-Qorti kellha opportunita` tamplifika dwar il-prinċipji ġuridiċi involuti f'ċirkostanzi bħal dawk li għandha quddiemha din il-Qorti:

"*l-azzjoni attrici kif inhi imposta bhala azzjoni merament ta' danni ma ghandha ebda bazi guridika u t-talbiet hemm kontenuti ma jistghux jintlaqghu peress illi tali azzjoni hi improponibbli, u dan dejjem fl-ambitu ta' azzjoni naxxenti minn bejgh, fejn l-unici azzjonijiet li huma disponibbli ghall-kompratur huma l-azzjoni dwar il-pacifiku pussess u difett latenti skont l-artikolu 1427 u l-azzjoni fuq indikata li l-oggett mhux tal-kwalita` pattwita abbazi tal-artikolu 1390 tal-Kap 16.*

"Illi dan gie kkonfermat fis-sentenza fl-ismijiet "Nadia Cassar et vs Charles Pace noe" (K. JDC. 13 ta' Marzu 1995), fejn inghad illi l-azzjoni ta' danni proposta mill-kompratur huma biss dawk elenkati fl-istess Kodici Civili taht it-Taqsima 2, Titolu 6, Sub-titolu 4 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta, u dan

abbazi tal-insenjament maghmul fis-sentenza "Scicluna vs Scerri" (K. 16 ta' Jannar 1958 – XLII.ii.855), fejn inghad illi: "l-opinjoni preponderanti hija li si tratta ta' regoli specjali li ghandhom ghalhekk jipprevalu ghad-disposizzjonijiet generali li jirregolaw il-kuntratti; u li la darba l-ligi stess iddeterminat l-effetti tal-vizzji, m'ghandhomx jigu moghtija lix-xerrej, drittijiet, u lil venditur imposti oneri, akbar minn dawk indikati bil-ligi."

"Illi tal-istess portata hija s-sentenza fl-ismijiet "Anthony McKay vs Alfred Cassar" (K. (JF) 10 ta' Dicembru 1992), fejn gie kkonfermat li l-azzjoni ta' danni ma tistax tirnexxi minflok l-actio aestimatoria u/jew redhibitoria jew l-azzjoni skont l-artikolu 1390, u dan gie kkonfermat fis-sentenza "JC Hydraulics Ltd vs Waste Control Services Limited" (P.A. (RCP) 28 ta' Gunju 2001) u "Ruben Briffa et vs Joseph Mallia et" (P.A. (RCP) - 28 ta' Frar 2002).

"Illi fil-fatt fl-istess sentenzi gew affermati s-segwenti principji u cjoe' li: (a) tali azzjonijiet fuq deskritti huma l-unici permessibbli lix-xerrej fil-kaz ta' azzjoni ghal difett latenti u ta' azzjoni li l-oggett mhux tal-kwalita' pattwita; (b) it-talbiet taxxerrej ibbazati fuq dawk il-lanjanzi huma limitati ghal dak li tipprovdi ddisposizzjoni tal-istess artikoli, b'dan ghalhekk li f'kawza ibbazata fuq il-kawzali li l-oggett mhux ta' kwalita' pattwita din tista' ssir biss abbazi tal-artikolu 1390 u fil-kaz ta' difett latenti skont id-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 1427 tal-Kap.16 u ghalhekk talbiet kellhom jindikaw sine qua non li (i) l-oggett mhux tal-kwalita' pattwita jew

dikjarazzjoni ta' difett latenti; (ii) talba ghall-iffissar tal-prezz inqas u konsegwenti rifuzjoni ta' parti mill-prezz li tirrizulta li hija in eccess ta' dak stabbilit mill-Qorti fil-kaz ta' action aestimatoria jew redhibitoira jew fil-kaz ta' kawza li l-oggett mhux tal-kwalita' pattwita abbazi tal-artikolu 1390 jew li jirrifjuta l-haga u jitlob id-danni jew jircievi l-haga bi prezz inqas fuq stima ta' periti kollox skont l-artikoli appositi.

"Illi fil-fatt din hija l-posizzjoni li hadet l-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kawza flismijiet "Joanne Fenech vs Maro Lagana et" (A.C. – 28 ta' Novembru 2008) fejn inghad kif kien deciz fil-kawza "Mangion vs Paris" (P.A. – 20 ta' Ottubru 2005) inghad li f'kaz ta' difetti latenti l-kompratur seta` biss jinvoka l-garanzija skont l-azzjoni redibitorja jew estimatorja. Wara dak inghataw sentenzi ohra fosthom "Aquilina nomine vs Globe Electronics Ltd" (P.A. – 10 ta' Ottubru 2007) u "Baldacchino vs Mifsud" (A.I.C. – 24 ta' Jannar 2007) fejn inghad li f'kazi bhal dawn, fejn jidher bhal dan il-kaz, li l-kawza titratta dwar allegat difett tal-haga, (u ma jistax ikun mod iehor peress li r-relazzjoni bejn l-atturi u s-socjeta' konvenuta hija wahda ta' xiri u bejgh u mhux fuq l-oggett mertu talkawza odjerna, u n-natura ta' diffetti li huma strutturali), ix-xerrej ma jistax jippretendi rimedji ohra li l-ligi ma tipprovdilux bhal f'materji ta' inadempiment kontrattwali ta' bejgh, jew inkella bhal f'dan il-kaz kawza ta' danni minhabba allegat xoghol hazin, u dan ghaliex ghal dak li jirrigwarda din ta' l-ahhar (li hija lazzjoni odjerna) r-relazzjoni bejn l-atturi u s-socjeta' konvenuta hija dik ta' bejgh u mhux ta'

appalt. F'dan il-kuntest din il-Qorti ma tistax taccetta u tilqa' azzjoni li ma hijiex kontemplata mill-ligi."

Din is-sentenza ġiet ikkonfermata mill-Qorti tal-Appell fil-5 ta' Diċembru 2014 bil-mod kif ġej:

"Huwa principju li regoli specjali ghandhom jipprevalu ghad-dispozizzjonijiet generali li jirregolaw il-kuntratti u li la darba l-ligi stess iddeterminat l-effetti tal-vizzji, m'ghandhomx jigu moghtija lix-xerrej drittijiet, u lil venditur imposti oneri akbar minn dawk indikati bil-ligi. ... …

"Fil-kawza "Scifo Diamantino vs Meridian Enterprises Co. Ltd", decisa minn din il-Qorti (per Onor J. R. Micallef) fit-13 ta' Frar, 2003, intqal:

"Illi fid-dawl ta' dawn il-kostatazzjonijiet, il-Qorti ssib li l-attur ressaq azzjoni li ma taqbilx ma' rimedju mhares mil-ligi. La darba huwa ghazel li jsejjes l-azzjoni tieghu fuq id-difett mistur, ried jitlob ir-rimedji li l-ligi taghti lix-xerrej fl-artikolu 1427 tal-Kap. 16. Dan ir-rimedju ma talbu mkien: lanqas jista' jinghad li talbu flewwel talba, ghaliex is-semplici dikjarazzjoni li l-karozza kienet milquta minn difett mistur ma twassal imkien hlief ghal semplici dikjarazzjoni li ma hix segwita b'talba minn dawk mahsuba specifikatament mil-ligi. L-artikolu 1427 jaghti lghazla lill-attur, mhux lill-Qorti".

"Fil-kawza "Zammit Automobiles Ltd vs Bezzina", decisa minn din il-Qorti (per Onor. G. Valenzia) fit-30 ta' Gunju, 2003, intqal:

““L-artikolu 1424, l-actio redibitorja jew aestimatorja, jipprovdi li l-bejjiegh hu obbligat jaghmel tajjeb ghal difetti li ma jidhrux tal-haga mibjugha illi jaghmluha mhux tajba ghall-uzu li ghalih hija mahsuba jew li jnaqqsu daqshekk il-valur taghha illi x-xerrej ma kienx jixtriha jew kien joffri prezz izghar li kieku kien jaf bihom.

“Dan l-artikolu jippresupponi illi l-kompratur ikun accetta l-oggett lilu konsenjat ghaliex kien jifhem li dan kien skond l-ordni u tal-kwalita’ pattwita. Sitwazzjoni din ghal kollox diversa minn dik kontemplata fl-artikolu 1390 fejn allura lkompratur ikun ghadu ma ghamilx l-att ta’ volonta’ li bih ikun accetta l-oggett lilu konsenjat.

“Meta l-haga kunsinnata mill-bejjiegh tkun afflitta min xi vizzju okkult, ir-rimedji tal-bejjiegh ikunu dawk previsti minn dan l-artikolu u cioe’ jew l-azzjoni redibitorja jew l-azzjoni kwantu minoris. Il-ligi tipprovdi li x-xerrej jista’ jaghzel billi jigi ‘l quddiem bl-azzjoni redibitorja li jaghti lura l-haga u jitlob ir-radd tal-prezz inkella billi jigi ‘il quddiem bl-azzjoni aestimatorja, jzomm il-haga u jitlob lura dik il-bicca mill-prezz li tigi stabbilita mill-Qorti”.

“Fl-ahhar nett, fil-kawza “Pace Axiaq vs Camilleri”, decisa minn din il-Qorti (per Onor. P. Sciberras) intqal:

““Minn dak rinvenut fil-Kodici Civili jirrizulta li r-rimedji miftuha lix-xerrej f’kaz ta’ vendita huma essenzjalment dawk dettati mill-Artikolu 1390 u 1427. Rimedji li fil-kaz ta’ l-ewwel artikolu bazat fuq in-nuqqas tal-kwalita’

mweghda, jakkorda lixxerrej, fil-mument tal-konsenja ta' l-oggett mibjugh, li jaghzel jew li jirrifjuta l-haga u jitlob ukoll id-danni jew li jircievi l-haga bi prezz anqas fuq stima ta' perit. Filkaz tat-tieni, bazat fuq il-garanzija ghad-difetti li ma jidhrux, il-ligi wkoll tassenjalu d-dritt tal-ghazla wara r-ricezzjoni ta' l-oggett, jigifieri jew li jirrecedi mill-bejgh bl-azzjoni redibitorja jew li jzomm il-haga u jitlob lura dik il-bicca mill-prezz li tigi stabbilita mill-Qorti u li tirapprezenta l-valur tad-difett riskontrat, bl-azzjoni proprjament imsejha estimatorja;

"Huma dawn ir-rimedji li l-ligi tipprovdi lix-xerrej u allura l-kwestjoni jekk ix-xogholijiet sarux sew u skond l-arti u s-sengha strettament ma ticcentra xejn f'negozju guridiku bhal dan ta' komprovendita".

"Mill-permess jidher car li l-linja gurisprudenzjali tal-Qorti taghna, bazata, hafna drabi, fuq id-duttrina estera, hija fis-sens li meta kompratur jallega li l-oggett mixtri hu afflitt minn difetti mohbija, huwa jrid jagixxi bl-azjoni redibitorja jew quanti mimoris u, b'mod sekondarju, jitlob ir-rifussjoni tad-danni li jkun garrab bhala konsegwenza."

Minn dakinhar, inghataw sentenzi ohra fl-istess sens fosthom Aquilina noe v. Globe Electronics Ltd deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-10 ta' Ottubru 2007, u Baldacchino v. Mifsud, deciza minn din il-Qorti (Sede Inferjuri) fl-24 ta' Jannar 2007. F'din l-ahhar kawza intqal b'mod car li "trattandosi dejjem ta' allegat difett fil-haga, ix-xerrej ma jistax jiskogita rimedji ohra li l-ligi ma tipprovdilux f'materja ta' inadempiment kontrattwali

ta' bejgh.". Bl-istess mod ippronunzjat ruhha din il-Qorti recentement fil-kawza L'Onda Ltd v. Ocean Way Co Ltd, deciza fis-27 ta' Frar 2009. Fil-fatt anke l-gurista Ricci ("Corso Teorico-Pratico di Diritto Civile", Vol. VII para 184) jghid li danni jistghu jintalbu biss fil-kuntest tal-azzjonijiet specjali li tipprovdi l-ligi fil-kuntest tal-istitut tal-bejgh. B'riferenza ghall-artikoli ekwivalenti ghall-Artikolu 1429 taghna, huwa jghid is-segwenti: "D'altronde, se l'obbligazione del venditore di cosa viziata doveva essere regolata dai principii di diritto comune, era inutile che il legislatore dettassegli art. 1503 e 1504; ma dal momento che questi articoli sono nel Codice, e nessuno puo` cancellarli, ci par chiaro che essi dimostrano per se` soli, a prescindere da ogni altra considerazione, l'intendimento del legislatore patrio di derogare nella soggetta materia ai principii generali di diritto."

Isegwi li azzjoni ghad-danni ab bazi tal-principji regolari tal-kuntratt ma tistax tregi.

F'din il-kawza l-atturi jinsistu li l-azzjoni hi biss ta' danni, u li "minn imkien ma jirrizulta li l-atturi kienu qed jaghmlu azzjoni redibitorja jew aestinatorja" u ghalhekk, difficli li l-azzjoni tigi salvata. Talba ghad-danni specifici tista' titqies perfettament kompatibbli mal-actio aestimataria, pero` l-azzjoni attrici ma hijiex mahsuba li tigbor fiha kemm id-defferenza quanti minoris fil-prezz u kemm id-danni ex Artikolu 1429 tal-Kodici Civili (ara decizjoni ta' din il-Qorti tas-26 ta' Marzu 2010, fil-kawza Fenech v.

Lagana`), u dan anke b'dikjarazzjoni espressa tal-istess atturi. Darba qed jigi allegat illi fil-fond "bdew johorgu" hsarat u lanjanzi strutturali u dan minhabba difetti fil-bini tal-istruttura, l-azzjoni attrici kellha tkun a bazi tal-garanzija moghtija mil-ligi; la darba l-atturi ma ghazlux din il-via legali, l-azzjoni prezenti ghandha titqies hazina u ma tistax tirnexxi."

12. Għalkemm it-tagħlim tas-Sentenza suċitata kien prinċipalment bażat fuq l-azzjoni redibitorja, il-prinċipji enunċjati huma ugwalment applikabbli għall-fattispecie tal-Kawża li għandha quddiemha din il-Qorti. Dan qiegħed jingħad għaliex fost oħrajn anke l-istess Soċjeta' Attriċi tirrikonoxxi espressament li r-relazzjoni ġuridika bejn il-partijiet kienet waħda fil-kuntest ġuridiku tal-Istitut tal-bejgħ. Dan kif diġa' rilevat aktar 'l fuq f'din is-Sentenza.

13. Dan ifisser li l-azzjoni Attriċi kif postulata ma tistax tirnexxi. Il-mertu si tratta ta' bejgħ, u dan kif anke sottomess mill-istess Soċjeta' Attriċi fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħha kif fuq senjalat. Tant li anke invokat il-garanziji tal-bejjiegħ. Il-Qorti għalhekk sejra tgħaddi biex tiċħad it-talbiet attriċi billi tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tas-Soċjeta' Konvenuta fis-sens li t-talbiet Attriċi huma infondati fid-dritt.

Decide

Għaldaqstant u għar-raġunijiet fuq imsemmija, il-Qorti qiegħdha taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi fil-waqt li **tilqa' l-ewwel** eċċezzjoni tas-Soċjeta` Konvenuta qegħdha **tiċħad** it-talbiet kollha Attriċi.

Spejjes tal-kawża għandhom ikunu kollha sopportati mis-Soċjetá Attriċi.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur